CİNSEL SUÇLULARIN TRETMANI
TREATMENT OF SEXUAL OFFENDERS

Mustafa Tören YÜCEL*

Özet: Bu makalede cinsel suçlulara yaklaşım ve kamuoyunda kimyasal hadimliği içeren Kanun Tasarısının yerindeliği irdelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Cinsel suçlu, cinsel sapık, cezaevi rejimi, kimyasal hadimlik, rıza.

Abstract: This paper focues on the treatment of sexual offender and the appropriateness of the draft legislation providing chemical castration for the sexual offenders.

Keywords: Sexual offender, sexual deviant, prison regime, chemical castration, voluntar.

Giriş

Araştırmalara göre, cinsel suçluların ekserisi zararsız olduğu gibi tümü de cinsel sapık değildir. Şiddet kullanarak kız kaçıran veya iffetli kızlara saldıran bir kişi, ağır bir cinsel suçlu olduğu halde cinsel sapık olmayabilir. Diğer taraftan, ileri derecede bir mazoşist kendisine elem çektirmek suretiyle şehvet hissi duyduğu halde ömründe herhangi bir cinsel suç işlemez. Cinsel suçlarda işlenen suç bakımından hafifinden ağırına doğru bir ilerleme görülmez. Örneğin, bir ekzibisyonistin (kendini teşhir edenin)ırza geçme suçunu işleyebileceği düşünülemez. Ekzibisyonist, ruhundaki endişeyi kendi cinsel organını yabancıya sürpriz bir şekilde teşhir ederek çözümlemekte; ruhundaki bunalım ve endişeyi bu yöntemle hafifletmektedir. Paradoksal bir ifade ile, ekzibisyonizm kendisi için doyurucu olmuştur. Kişi bu yöntem yerine bir diğerini ikameye muktedir değildir; cinsel sapıklar kendileri için

* Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Sosyolojisi ve Felsefesi ABD Başkanı, LLM, JSD.

memnuniyet verici olan fiillerinde ısrar ederler. Özetle, cinsel sapıklar *compulsive*, *yenilenen* ve *travmatize edici* bir eylem sergilemektedirler: Eylem yükselen içsel gerilimin başkaca yoldan giderilmemesi nedeniyle *compulsive*; benzer eylemlerin tekrarlanması ile yenilenen; ruhsal ve/ya fiziki zarar verdiği için *travmatize edici*dir. Bu tür suçlular, eylemlerini gizlilik içinde/kimliğini saklayarak yaptıkları veya eylem sonrası kaçtıkları için eylemlerinin yanlış olduğunu bilmektedirler.

Görülen odur ki, cinsel suçlular aşırı bir cinsel arzuya da sahip değildir. Sorun cinsel organlardan çok beyinden kaynaklanmaktadır. Bu kişiler kısmen veya tümden bir iktidarsızlık içerisinde olup, bazıları, eşleri ile de cinsel ilişki kurmağa muktedir değildir. Bu nedenle, cinsel suçluların *castration* (kısırlaştırma) veya *sterilisation*'u kuşkuludur.

Suçlular kategorize edildiğinde ise varılan nokta şudur: Gerçek *tehlikeli suçlular*, saldırgan ve tahripkar bir yaşam sürdüren kişilerdir ve bunların işlediği suç türü ne olursa olsun, kolluk ve mahkemelerin bu kişiler hakkında çok dikkatli olması gerekir. Kolluk ve mahkemelerin üzerine eğileceği kişiler arasında yer alan diğer bir grup ise, geri zekalılardır. Bu kişiler toplumun cinsel konudaki yasaklarını yanlış anladığı ya da benimseyemediği için, röntgenci, ekzibisyonist ile çocuklara karşı suç işleyenler arasındaki oranları yüksektir. Geri zekalı bir ekzibisyonist, kendini teşhir ederek kadının arzusunu uyandırıp, onunla cinsel ilişkide bulunabileceğine inanmaktadır. Bu suçlular yüksek risk taşımaktadırlar.

Cinsel suçlulara özgü sınıflandırma modelleri geliştirmek için epidemiolojik yöntemler kullanılarak cinsel suçlar üzerine yapılan çoğu çalışmalarda saptanan; teşhisin kesinlik gösterememesi, farklı kişilerin yargılarındaki güvenirlilik eksikliği ve alt-gruplardaki kesişmeler geleneksel zorluklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnız ırza geçme suçunun çeşitli türlerinde şu dört ana temayı belirleme açısından yeterli derecede benzerlik görülmektedir: *Güç gösterim arzusu* ile *hiddetlenme*, *sadizim* ve *antisosyal davranış dozundaki fazlalık*.

Yetişkin cinsel suçluların ekserisi norm dışı davranışlara ergenlik döneminde başlamakta ve cinsel yönden saldırgan olan genç bir erkeğin tretman görmediğinde yaşamı boyunca ortalama 300 kadar cinsel suç işleyebileceği beklenilmektedir.

Ergenlik çağındaki çocuklarca işlenmekte olan cinsel suçlara özgü geliştirilmiş teoriler az olduğu gibi kontrol grubuyla yapılan araştırmalarda o denli az bulunmaktadır. Bu konuda Becker ve Kaplan tarafından geliştirilmiş risk faktörleri en gerçekçi bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu yazarlarca aşağıdaki risk faktörlerinin ergen bir çocuğu saldırganca cinsel davranışta bulunmaya yönelttiği ileri sürülmektedir:

- Fiziki ve cinsel istismar görmüş olmak;[1]
- Depresyon;
- Zayıf bir eğitim görmek;
- Cinsel tür dışındaki anti-sosyal davranış geçmişi;
- Sosyal tecrit (kendi yaşıtlarıyla ilişki kurma ve idame ettirme yeteneksizliği);
- Sosyal ve *kendini vurgulama* yeteneklerinin eksikliği;
- Dürtü ve öfkeyi kontrol yetersizliği;
- Yetersiz cinsel eğitim; ve
- Aile içinde şiddete tanık olmaktır.

Tehlikeli cinsel suçlulara karşı halkın korunması amacıyla ABD'de (17 Mayıs 1996 tarihli Federal bir yasa ile) devletlere, cezaevlerinden tahliye edilen ve mahallelerinde ikamet eden tehlikeli suçlulardan halkın bilgilendirilmesi mecburiyeti getirilmiştir. Bu bildirime, denetimli serbestiye (*probation*) mahkumiyetin bir şartı olarak yer verildiği gibi Scarlet damgası olarak da yer verilmektedir-Nathaniel Hawthorne'nın *The Scarlet Letter* adlı klasik eserinde gayri meşru ilişkiden hamile kalan genç bir kadının elbisesinin göğüs kısmı üstüne zinayı ifade eden (***A**dultery*) büyük bir **A** harfini görünür şekilde taşımaya icbar edilmesi hikaye edilmektedir. Nitekim, çocuğa cinsel tecavüz suçundan iki kez hüküm giyen bir cinsel suçlunun davasında, beş yıllık denetimli serbesti yaptırımının bir şartı olarak arabasının her iki taraftaki kapısı

---

1 Cinsel suçluların kendileri de büyük bir olasılıkla cinsel istismar gördüklerini söyleyeceklerdir. Bu önerme gerçekte sapıklık türü cinsel davranışın, çocukların gelişme evresinde algıladıkları model, düşünce ve bilgiden edinildiği şeklindeki görüşle de uyum göstermektedir. Özellikle, cinsel davranış bozukluğunun kişinin aile içinde kendisinin de mağdur olması veya sağlıksız veya garip düşüncelerle yoğrulması sonucu öğrenildiği ileri sürülmektedir (Mağdurluk spiral'ı). Bkz. G. Ryan, S. Lane, J. Davisand C. Isaac, "Juvenile Sex Offenders: Development and Correction", *Child Abuse and Neglect*, 11 (1987) pp. 385-395.

ile ikametgahının önüne üç inç (7.62 cm) büyüklüğünde "TEHLİKELİ CİNSEL SUÇLU; ÇOCUKLAR GİREMEZ" ibaresinin konulmasına hükmedilmiştir.

Cezaevlerinde Cinsel Suçlunun Tretman Rejimi

Cinsel suçluların mükerrirlik oranı üzerine etkisi bakımından cinsel suçluların tretmanı, cezaevi personeli ile mahpuslar arasındaki ilişkinin niteliği ile mahpusların kendi aralarındaki ilişkileri önemli etmenlerdir. Bu amaçla,

- Cinsel suçlardan hükümlü olanlar bu kategori için özel cezaevlerine ve ayrı kesimlere yerleştirilmeli (*İnfaz Kanunu* Madde 24, c bendi/*Avrupa Cezaevi Kuralları* Madde 67.1);
- Farklı risk grubundaki bu suçlulara uyarlı yetenekli personel ve tretman olanakları bu kurum veya kesimlerde (kapalı ve açık olmak üzere) yoğunlaştırılmalı;
- Cinsel suçtan hükümlü olanlar risk ve profili açısından değerlendirilmeye tabi tutulmalı ve kendilerine cinsel suçlu programı sunulmalı;
- Tüm personel, cinsel suçluların tretmanı, düşünceleri, suçlu psikolojisi, mağdur psikolojisi ve program bilgisi konularında özel temel bir eğitim almalı;
- Salıverme sonrası gözetim süreci açısından, her koruma kurulunda(denetimli serbestlik) şimdilik en az iki görevlinin özellikle cinsel suçlu tretman programında eğitilmeli;
- Cezaevinde çalışma, öğrenim, programlar ve boş zamanları içeren günlük yaşam terapötük tretman amaçlarını destekler şekilde değiştirilmeli; ve
- Özel kurum veya kesimde hükümlüler arasındaki ve çalışma atölyelerindeki psikolojik ortam sağlanmalıdır.

Cezaevlerinde cinsel suçlular için destekleyici ortamdan anlaşılması gereken şöyledir:

- Müvekkil dikkatlerin merkezinde olmalı;
- Her şey hükümlüyü olumlu yönde gelişmesine destek verici ve yeniden suç işleme riskini azaltıcı nitelik kazanmalı;

- Yeknesak olumlu bir tretman ruhu cezaevini karakterize etmeli;
- Hükümlülerin duygularını ifade etmeye ve göstermeye motive edici bir ortam sağlanmalı;
- Güven sağlayıcı empatik bir çevre oluşturulmalı;
- Cezaevinde sorumluluk alma eğitimin özgürlük ve suçtan uzak bir yaşam sürmesi için önemli bir adım olduğu unutulmamalıdır.

Ülkeler cezaevlerinde cinsel suçluların tretman programları üzerine, genelde Kanada tretman kuramı model alınarak, bir yoğunlaşmaya tanık olunmaktadır. Uygulanmakta olan bu farklı programların mükerrirlik suçluluk üzerine etkisi üzerine takip araştırmaları yapılmaktadır.

Türkiye açısından, mükerrir suçluluk üzerine etkisi bakımından cinsel suçluların cezaevinde kaldıkları sürenin niteliği olacaktır. Özel bir program için haftalık ayrılacak sürenin en azından sekiz saat olması gerekirken; diğer zamanları koğuş/odasında ve diğer hükümlülerle birlikte atölyelerde geçirmesi söz konusu olacaktır. Bu süreçte egemen olan varsayım, psikolojik ortamın çok önemli olduğu ve bunun devamlılık göstermesidir. Bu ortamdan yoksun olanların tretmana, kadına, eşitliğe ve sosyal kurallara karşı olumsuz duygular besleyebileceği bilinmektedir. Bu bağlamda cezaevi kültürüne özgü bir oluşum, psikopat türünde kişilerin ekseriya beslenen düşüncelere ve gayri resmi kurallara egemen olmasıdır. Kuşkusuz, bu türden bir ortam tretman çabalarını etkisiz bırakacaktır. Cezaevinde ne türden bir tretman programı uygulanırsa uygulansın "*hürriyetten yoksunluk insana saygıyı sağlayıcı maddi ve manevi koşullarda ve Avrupa cezaevi kurallarına uygun içinde gerçekleştirilmelidir*".[2]

Cinsel suçluların tretman programındaki olası engelleri de şöyle sıralayabiliriz:

- Herhangi bir tretman programına katılmak istemeyen ve suçlarını yadsıyan hükümlüler; programa katılmak ve çalışmak isteyenler üzerinde baskı kuranlar;

---

2 Bkz. M.T.Yücel, *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi,* Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ank., 2007, s.430.

- Bir sessizlik kültürü-suçları hakkında konuşmamak/yadsımak;
- Hükümlülerle yakın ilişki içinde yeterli personel olmayışı;
- Personelden hükümlülere anlayış ve yanıt eksikliği;
- Geleneksel cezaevi kuralları ile hükümlüler ve personel arasındaki ilişkiler ve
- Personelle hükümlüler arasında ilişki tesisine öncelik verilmemesidir.

Tretman başarısını etkileyen faktörler arasında, cezaevi yönetiminin,

- Tretman fikrine odaklanması ve hükümlüler için elverişli bir ortam hazırlaması;
- Varlığı, katılımı ve tretman meselelerinden çok iyi bilgili olması;
- Gardiyanlardan hükümlülere karşı gösterilen iyi tavırları görmeli ve desteklemesi;

Ve ayrıca,

- Tüm personel kategorileri tek bir hükümlüyle ve onun kriminojenik gereksinmelerine ilişkin olarak birlikte çalışmalı;
- Elverdiği ölçüde personelin çoğu her hükümlü hakkında iyi bilgi sahibi olmalı;
- Psikologlar/sosyal çalışıcılar, program personeli, atölye şefleri ve gardiyanlar arasında iyi bir işbirliği oluşturulmalıdır.

Kanada modelinde yüksek duvarlı ve güvenlikli bir cezaevi ortamında hükümlülerde sorumluluk bilinci aşılamak üzere olabildiğince özgürlük verilmektedir. Hükümlüler bu güven ve fırsatı suiistimal ettiklerinde yüksek güvenlikli normal cezaevine gönderilmektedirler. Cinsel suçlular programında amaç, cinsel suçluları, tretmanları, diğer hükümlüler ve personelle ilişkileri ve önemli sosyal kurallara karşı sorumluluk almaya davet etmek ve eğitmektir. Tahliye sonrası sorumluluk bilinci çok önemli bir faktör olduğundan infaz sürecinde bunun geliştirilmesine odaklanılmalıdır. Bu bağlamda önemli olan "*hangi tretman türünün etkili olduğundan*" ziyade "*hangi bağlam ve koşullarda etkili*" olduğunun belirlenmesidir. İşte bu noktada inceleme konusu edilen Kanun Tasarı gerekçesinde mukayeseli hukuktan söz edilerek

uygulanan tretman türleri açısından İsveç'e referans yapılması hukuk sosyolojisi kuramlarına ters düşmektedir.

Bu konuda Türk infaz sisteminde cinsel suçluların tretmanına elverişli bir ortamı sağlamak üzere aşağıdaki hususlar göz önüne alınmalıdır:

- Cezaevi sistemi, tretmanı kabul etmeyenleri edenlerden ayrılmalı; "*reddedenlerin*" ise özel motivasyona odaklı personelin bulunduğu bir kuruma gönderilerek tretmana motive edilmeleri sağlanmalı;
- Tretman sürecinde ciddi olarak uğraş veren hükümlüler için bir mükafat sistemi oluşturulmalı;[3] Örneğin normal cezaevine göre daha fazla özgürlük verilmesi; kısaca hükümlülerin sorumluluk almasına odaklanılmalı;
- Kurum yönetimince personelin hükümlülerle profesyonelce yakın ilişkiler içinde olması;ve personelin bu hükümlülere ayrılan bölümde onlarla birlikte çalışmasına öncelik verilmesi kendilerine devamlı olarak hatırlatılmalı;
- Personel gereksiz ihtilafa sebebiyet vermeksizin kurallar ve limitler için duruşlarını belli etmeli;
- Personel suçun ciddiyetini küçümsemeksizin hükümlülere karşı empati beslemeli;

Kanun tasarısında,[4] CGTİ Kanunu 108. maddesi başlığına eklenen "*özel tehlikeli suçlular*" kapsamında, CGTİ Kanunu 108. maddesine eklenen (7) fıkrada, çocuklara karşı işlenen cinsel suçlardan hükümlü olanlara, cezanın infazı sırasında ve şartlı salıverilme halinde denetim süresi içinde,

a. Testosteron etkisini <u>önemli ölçüde(?)</u> azaltıcı tedaviye tabi tutulabilirler,

b. Tedavi amaçlı programlara katılmakla yükümlü kılınabilirler,

c. Suçun mağdurunun ikamet ve çalıştığı <u>yerleşim bölgesi(?)</u> dışında başka bir yerde ikamet etmekle yükümlü kılınabilirler.

---

3 CGTİ (*İnfaz Kanunu*) Madde 51 "Ödüllendirme"

4 *Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi* (8/02/2011 gün ve 430 sayılı)

Eklenen (8) fıkrada ise, itiyadi veya mükerrir suçlular (*özel mükerrirlik hali*) bakımından 7. fıkranın a, b ve c bentlerindeki tedbirlere *"zorunlu uygulama"* getirilmektedir.

Eklenen (9) fıkrada şartlı/bihakkın salıverilme sonrası yükümlülüklere aykırı hareket(?) eden kişi, infaz hâkimi kararı ile *"zorlama hapsine"* tabi tutulur. Süresi on beş günden az; ihlalin tekrarı halinde toplam bir yıldan fazla olamaz. Bu hapsin ancak bihakkın tahliye sırasında söz konusu olabileceği düşünülmeden geniş kapsamlı tutulması *Occam Usturasına*[5] ters bir yaklaşım sergilemektedir.

Tasarıda, cezayı artırıcı haller için popülist bir yaklaşımla ağır cezalar ön görülmüştür. Gerçekte 2005 sonrası gerçekleşen Yeni Türk Ceza Siyasetine[6] egemen olan klasik ceza siyasetinin bu Tasarıda yankılanmasına tanık olunmaktadır. Tasarı *"Madde Gerekçeleri"* bölümünde mukayeseli hukuk bağlamında İsveç'te *"şiddet uygulayan kişilere yönelik programlar hazırlanmakta….."* (doğrusu: cinsel suçlulara yönelik tretman programları) denilirken, İsveç Ceza Yasası'ndaki yaptırımlara hiç değinilmemektedir (azami hapis cezası 10 yıl)[7]. Özel hallere özgü ayrıca cezalar ön görülmeyerek TCK 61. madde kapsamında temel cezanın yüksek alınması ve hâkimlere özel durumlara özgü yaptırımın bireyselleştirilmesine olanak tanınması daha akılcı bir yaklaşım olacaktır. Bu konuda Yargıtay 10. Ceza Dairesinin hâkimler için düzenlediği seminerler benzerlerinin Yargıtay 5. Ceza Dairesince düzenlenerek ülkede ceza yaptırımların uygulanmasında bir standart sağlanması yoluna gidilmesi yerinde olacaktır.

Kanun tasarısına damgasını vuran kimyasal hadımlık bakımından, bu konuda bir başarıya gidilmesi isteniliyorsa, her şeyden önce adı geçen programın *rızaya dayalı* olarak toplumda başlatılması; etkili bir uygulamaya kavuşturulması sağlanmalıdır. Bunun uzun bir süreç olduğu da bilinmelidir.

Kimyasal hadımlık (*chemical castration*) uygulaması bakımından İsveç, Danimarka ve İngiltere olmak üzere birkaç Avrupa ülkesi ve ABD eyaletlerinde (Louisiana,California,Oregan ve Arizona) uygu-

---

5 Bkz. M.T.Yücel, *Hukuk Felsefesi*, Ankara, 2009.

6 Bkz. M.T.Yücel, *Yeni Türk Ceza Siyaseti*, İmge Kitabevi, Ank., 2011.

7 *İsveç Ceza Kanunu*, Ch.6, Sec. 1

lan- makta ise, bu uygulamanın rızaya dayalı (*voluntary basis*) olduğu unutulmamalıdır.[8] Tasarı'da *"mecburilik"* ilkesi ile anılan ülke uygulamalarına ters düşen ve bu haliyle çağdaş penolojik tretman ilkesine aykırı bir yaklaşım benimsenmiştir. Nitekim, ülkemizin onayladığı *Cinsel Suiistimal ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi* 17. maddesinde, bilgilendirme ve rıza ilkesi temel alınmıştır. Öte yandan, kimyasal hadımlık, tıp mesleğinin *plasebo*[9] altın standart testinden geçmiş bir uygulama olmadığı için, etkililiği de tamamen test edilmiş, kanıtlanmış değildir. Bir kere bu hormon desteğinin devamlı olması gerektiği ve hükümlünün de buna uymasına dayalı olan bir tretman rejimi olduğu unutulmamalıdır. Bu hormonal tretman dayanılmaz cinsel dürtüyle hareket eden suçlulardan çok azında etkili olabileceği iddia edilse bile, pedofilikler için çok anlamsız olacaktır. Bunlar cinsellikten ziyade duygusal ihtiyaçla hareket etmekte; sorunun cinsellikten ziyade beyinlerinden kaynaklandığı; *hadim* edilen pedofiliklerin bile vücudunun başka kısımlarını (örneğin ellerini) kullanarak istismarcı eylemlere devam edeceği bilinmelidir. Pedofillik bir iptila olduğu kadar bir hastalıktır.

Mecburilik konusuna pozitif hukuk açısından bakıldığında, *İnfaz Kanunu* Madde 7(1) *"….iyileştirme çabalarına yönelik olarak hükümlünün istekli bulunması teşvik edilir."* derken,

Madde 7(2) *"İyileştirme araçları hükümlünün sağlığını ve kişiliğine olan saygısını korumasını sağlayacak usul ve esaslara göre uygulanır."* ve

Madde 2 (2) *"Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz."* denilmektedir.

Cinsel suçluların için uygulanacak, rızaya dayalı en iyi programın belirlenmesi için cinsel suçlular hakkında psko-sosyal-biyolojik rapor (*SAR*) hüküm öncesi hazırlanmalı ve hükümle birlikte bu rapor infaz kurumuna gönderilmelidir. Cinsel suçluların tümü yeniden suç işleme riski bakımından aynı değildirler. Göz önüne alınacak faktörler arasında, önceden işlediği cinsel suçlar, mağdur seçimi, suçlunun evli olup olmadığı yer almaktadır. Kurumda müşahede ve sınıflandırma sürecinde bireysel suçluların yaşam deneyimleri ve psikolojik yapıla-

---

8 Yalnız Güney Kore ve Polonya'da yaptırım olarak yer almaktadır.

9 Hiçbir etkisi olmayan ürünlerle tedavi görüldüğüne inanılıp, iyileşmedir.

rı da göz önüne alınmalıdır. Periyodik değerlendirme infaz sürecinde devam etmelidir. Salıverilme sonrası denetimli serbesti görevlilerince izlenen suçlu da toplumu riske sokacak işaretlere odaklanılarak müdahale edilmelidir. Suçlular genelde kendilerini suç işlemeye yöneltici riskli durumların ne olduğunu belirlemeyi öğrenmeli ve bunlarla baş edici stratejiler geliştirmelidirler.

Bireye odaklı teşhis için kullanılabilecek bir enstrüman olarak, merkezi ölçer "*Suça ilişkin Davranış Sendromu*" ile buna ilişkin çekirdek öğeleri içeren (gençler arasında suçlu olma potansiyeli ve suçlu olmada yüksek riske işaret eden faktörler) dizinine, yukarda değinilenlere ek olarak, aşağıda yer verilmiştir.

- Evdeki görevlerden kaçınma veya yadsınma,
- Okul veya diğer kurumsal veya sosyal ilişkilerde görevlerden kaçınma veya yadsınma,
- Makullük ötesinde para ve/ya kişisel eşyaların suiistimali,
- Boş zamanları değerlendirmekten yoksun bulunma,
- Yaşam planından yoksun veya oldukça muğlak oluşu veya geleceğe ilişkin gerçekçi olmayan fikirler edinmesidir.

Türkiye'de cinsel suçluların mükerrirliği konusunda yapılmış bir araştırma olmamakla beraber cinsel suçluların çoğunun cezasını çektikten sonra suç işlemedikleri görülmektedir. Nitekim, 2010 yılı verilerine göre TCK 102-105. maddelerinden hükümlü olan suçlu sayısı 1120 olup, bunlardan 21'i (%1,8) hakkında TCK 58. maddesi uygulanmıştır

Tretman programları cinsel suçlulardaki mükerrirlik oranını (yeniden suç işleme riskini) azaltarak kamu güvenliğine katkıda bulunabilirse de, aşağıdaki kayıtların göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

1. Tüm tretman programlarının etkili olduğu görülmemiştir. Risk yöneticileri (disiplin kurulu, idare kurulu, infaz hâkimliği) herhangi bir tretmanın, tretman yokluğundan daha iyi olduğunu varsayamaz. Bir suçlunun mükerrirliğinin tretmanla azaltılabileceğine karar verme öncesi değerlendiriciler, sağlanan tretmanın tabiat ve niteliğini irdelemelidirler.
2. Eğitim ve gözetim çabaları etkililik açısından en güçlü kanıt-

lara sahip tretmanlara, özellikle bilişsel-davranış tretmanı ve sistematik tretmanlara, odaklanılmalıdır.

3. Hiçbir tretman program suç işlemeyi sonlandırmayı garanti edemez. Bu nedenle, tretman programları kapsamlı bir risk yönetimi stratejisinde yalnızca bir öğe olarak ele alınmalıdır.

Mağdur Odaklı Yaklaşım

Ciddi suç mağdurlarının mahkeme koridorunda beklerken sanıkla karşılaşması hiçte olağan dışı değildir. Bu konumdaki tanık-mağdur, ifade öncesi endişe/korkuya kapılarak bozuk bir psikolojik yapıyla mahkeme huzuruna çıkacaktır. Bu nedenle, tanıklar için ayrı bekleme odaları bulunmalı; şiddet suçu mağduru küçük çocuklar için de sorgulama öncesi rahatlamaları ve korkularını yenmelerine yardımcı olmak üzere oyuncaklar ve kitapların bulunduğu bir oda düzenlenmelidir.

Tasarı'nın Madde 2'sinde, mağdur odaklı bir yaklaşım kendisini, ceza artırım nedeni olarak *"ruh sağlığının bozulması"* ibaresinin kaldırılmasında göstermektedir. Kırtasiyecilik ve yargılama süresini uzatma ötesinde bir işlevi olmayan bu artırım hali mağdurdaki post-travmatik etkiyi daha da yoğunlaştırmakta, çocuğu suç mağduru olan babaların *"çocuğumu Adli Tıbba götürmeyeceğim, ısrar ederseniz çocuğumu kaçırırım"* diye isyanına sebebiyet vermektedir.

Yeni Ceza siyasetine de egemen olan mağdur eksenine *de facto* geçerlilik sağlamak işi uzun sürecek bir eğitimle olacaktır. Polis Akademisi, hukuk fakülteleri ile Adalet Akademisinde suçlu insanı ve mağduru tanıtıcı Kriminoloji, Penoloji (İnfaz rejimleri) ve Adalet Psikoloji derslerine yoğunluk verilmelidir. Şimdilik, mevcut hukuk fakültelerinden yalnızca birinde (Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde) bu derslerin verildiğine tanık olunmaktadır. Nitekim dersleri veren Mustafa T. Yücel tarafından ve günceli yakalayan tek *Adalet Psikoloji* kitabı olarak 7. basısını yapmasına karşın Adalet Bakanlığı ve Adalet Akademisi, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün ilgisine mahzar olamamıştır. İşte insanı tanımayan ve kavramların insanlara olan etkisi bilgisinden yoksun hâkim ve savcılar ve cezaevi personeli ile cinsel suçluların özel tretman rejimlerine tabi tutulması eğilimi bir illüzyon olma ötesine geçemeyecektir.

Cezaevlerinden şartla salıverilen cinsel suçlularda mükerrirlik sorunu güncelliğini her zaman koruya gelmiştir. Nitekim, 3713 sayılı Yasanın geçici 4. madde kapsamının, yerindeliği tartışma konusu yapılan Anayasa Mahkemesi kararları (E.1992/3, K.1992/23 *T.C. Resmi Gazete* 24/7/1993, s.27) bağlamında, genişletilerek sapık cinsel suçluların erken şartla salıverilmesi sonucu linçe varır derecesinde halkın tepkisine neden olan ırza geçme suçlarında bir patlamaya tanık olunmuştur.[10]

Genelde tehlikeli suçlular[11] için planlanacak rejimde şu üç temel ilke esas alınmalıdır:

1. Personel ile mahpuslar arasında var olan çatışma/düşmanlığın azaltılması;
2. Mahpusların müstakilce davranabilmesine imkan verilmesi;
3. Hiddet, düşmanlık ve hayal kırıklığı duygularının ifade edilmesi ve ihtilafların çözümlenme- sine elverişli bir platform sağlanmasıdır.

Özetle, *"emniyet ve güvenliğin herkesin işi olduğu"* söylemi hiçbir yerde cezaevlerinde olduğu kadar geçerli değildir. Halkın korunmasının öncelikli olduğu bu kurumlardaki temel sorumluluk, personel ve mahpusların korkusuz bir biçimde ilişkiye girebileceği emin ve güvenli bir ortam sağlanmasıdır. Yalnız bu amacın tüm personel ile mahpus kitlesinin katılımı ve işbirliği olmaksızın tam olarak sağlanamayacağı bilinmelidir.

Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular

Madde 58(1) *Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi halinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.*

(2) *Tekerrür hükümleri, önceden işlenen suçtan dolayı,*

---

10 Bkz. Git suç işle tahliyesi" İki kıza tecavüz edip öldürdüğünü itiraf eden A. Başcı'nın tecavüzünden 11 yıl ceza alıp 4 yıl yatarak çıktığı öğrenildi. Sabah 25/11/2006, s.4.

11 İnfaz Tüzüğü Madde 76-(1) Suçun nitelik ve işleniş şekline göre, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan veya kurumun güvenlik ve düzenini ihlal edebileceği konusunda delil veya ciddi emareler olan hükümlüler *tehlikeli hükümlü* sayılır (TC *Resmi Gazete,* 06/04/ 2006).

a) Beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl,

b)Beş yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkumiyet halinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl,

geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla uygulanmaz.

(7) Mahkumiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.

(9) Mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir.

Irza geçme suçlarında, suçlunun davranışına özgü dört ayrı alan yaratılabilir:

- Kontrol: Saldırıda cinsel yanın gerçekleşmesi için mağduru hedefleyen ve ona yanaşmayı da içeren mağdurun kontrol edilmesine yönelik davranışlar;
- Seks: Saldırının cinsel yanıyla ilişkili davranışlar;
- Kaçış: Suç mahallini terk etme veya yakalanmamaya ilişkin davranışlar (maske veya eldiven giyme gibi bazı davranışlar gerçekte saldırı öncesi olaylara ilişkin olabilir), ve
- Stili: Suçlunun kişiliğini veya suç stilini yansıtan davranışlardır; yalnız, bunlar saldırının başarısı için doğrudan gerekli olanlar değildir.

İnfaz Tüzüğü Madde *76-(1) Suçun nitelik ve işleniş şekline göre, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan veya kurumun güvenlik ve düzenini ihlal edebileceği konusunda delil veya ciddi emareler olan hükümlüler tehlikeli hükümlü sayılır.* (TC Resmi Gazete 6/04/ 2006)

Hükümlülerde Risk Ölçümü

Risk değerlendirilmesi odağında yatan soru, salıverilecek hükümlünün toplumda tehlikeli bir davranış gösterip göstermeyeceğidir. *"Tehlike/ tehlikeli"* terimi kişinin zarar görme riskinde olduğunu göstermek için kullanılırken, *"tehlikelilik"* terimi, karşıt olarak, bazı eylem,

durum veya kişileri tasvir için kullanılmakta ve halk zarar görme riskiyle karşı karşıya gelmektedir.

Hükümlülere özgü risk değerlendirilmesinde, cezaevinden salıverilme (şartlı/bihakkın) sonrası kişinin topluma uyumunu riske atabilecek içsel/ dışsal faktörlerin belirlenmesi (örneğin iş olanakları, maddi/manevi destek sistemleri, yeni suç işleme eğilimi, tehlikelilik v.s.) gerekmektedir. Bu bağlamda *"tehlikelilik"* faktörlerden yalnızca biri olarak belirmektedir.

Risk değerlendirilmesinde, bazı potansiyel risk faktörleri ile tehlikelilik arasında ilişkisel illüzyona da tanık olunmaktadır. Bunun en belirgin örneği de, akıl hastası kişilerin, şiddet ve tehlikeli olmalarının akıl hastası olmayanlara göre fazla olduğuna çoğu insanların inanmalarıdır. Ne var ki, bu türden kuvvetli bir ilişkiye işaret eden çok az kanıt vardır.

Davranışları tahmin etmek her zaman aynı derecede kolay olmamaktadır. Eğer davranış toplumda sıkça var olan bir davranış türü ise, örneğin çay içme, o davranışa özgü tahmin yapılması çok kolay olurken; bir şahsın çay içip içmediğini tahmin etmeniz istenildiğinde verilecek yanıtın *"evet"* olmasının doğruluk derecesi oldukça yüksek olurken, sıkça görülmeyen davranış türlerinde tahmin olasılığı düşük olmaktadır. Nitekim adam öldürme oranı Türkiye'de yaklaşık 100.000'de iki ise, kimin katil ve kimin maktul olacağını tahmin etmek oldukça zor ve belki de imkânsız görülmektedir.

Tehlikeli davranış gösterisini tahmine özgü değişkenler/tahmin cetvelleri arasında Webster tarafından geliştirilen *TKR-20*[12] projesi güvenilir bir nitelik sergilemektedir. Tarihsel, klinik ve risk değişkenleri, tehlikelilik ve risk değerlendirilmesi sürecinde yararlı görülmektedir. Tarihsel değişkenler hükümlünün öz geçmişindeki sabit veya statik olanlarıdır. Klinik değişkenler, kişinin içinde bulunduğu mevcut faktörlere ilişkin beden ve ruh sağlığı uzmanlarının değerlendirmeleri; risk değişkenleri ise, uzmanların salıverilecek hükümlülerin farklı ortamlarda riskin üstesinden nasıl gelebileceklerini tahmin etmelerine yardımcı olanlardır.

---

12 C.D. Webster & D. Eaves, *The HCR-20: A Scheme for the Assessment of Dangerousness and Risk*, 1993.

İşte bu üç gruptaki değişkenler sırasıyla şöyledir:

I. Evre: Tarihsel/Statik Değişkenler

(1) Önceki şiddet olgusu. Gelecekteki şiddet eyleminin en iyi belirleyicilerinden biri kişinin geçmişteki şiddet içeren davranışlardır. Bir kişinin gelecekte şiddet içeren bir davranışta bulunma olasılığı bu türden geçmişteki her olgu oranında artış göstermektedir.Bu nedenle, kişinin geçmişte şiddet eylemleri gösterisine ait kanıt güçlü olduğunda tehlikeli davranışta bulunma olasılığı da fazla olacaktır.

(2) Yaş: Birincisi, yaşla gelecekteki şiddet gösterimi arasında ters bir ilişki vardır. Suçlu genç yaşta olduğunda suçlunun gelecekte şiddete başvurma olasılığı da fazladır. İkincisi ise, ilk şiddet olgusunda kişi ne kadar genç ise, şiddet suçlusu olma veya olmaya devam etmesi olasılığı da o derece fazladır. Şiddet olgusunun gelecekteki şiddet gösterimi için dayanak olmasındaki güçlük, çoğu suçlunun genç olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle,dikkatler özellikle şiddet eylemin biçimine odaklanmalıdır. Genelde, sıkça işlenen oldukça yoğun ölçekli şiddet eylemleri serisi, ara sıra işlenen şiddet olgularına göre fazlaca tahmine esas olmaktadır.

(3) Dengeli bir yaşam stili: İstikrarlı bir iş hayatı, aile bağları ve sosyal desteğe sahip hükümlüler şartla salıverme süresince düşük bir risk oluşturmaktadır.Yalnız yaşam stilindeki dengenin şiddet eylemleri için düşük bir risk oluşturması bakımından doğrudan bir ilişkisi olduğu pek açık değildir.

(4) Alkol veya uyuşturucu madde/ilaç suiistimali: Madde suiistimali ile şiddet eylemleri arasında genelde bir ilişki vardır. Gelecekteki şiddet veya tehlikeli davranışı tahmin bakımından kişinin geçmişteki şiddet eylemlerinin ne ölçüde uyuşturucu maddeye ilişkili olduğu özellikle önemli görülmektedir. Şiddetin kendisini kontrol etmenin ne kadar zor olduğu göz önüne alındığında, suçluların hem şiddet eğilimleri ve hem de madde suiistimali sorunlarının üstesinden gelebilmesinin ne derece zor olduğunu düşünmek hiçte abartı olmayacaktır.

(5) Akıl hastalığı: Genelde kişilik bozuklukları ve özelde psikopatlık, şiddet riskine ilişkili görülmekte iken, diğer akıl hastalıkları örneğin şizofreni gerçekte şiddetle ters ilişki içinde olabilir.[13] Genelde çoğu

---

13 M.T. Yücel, *Adalet Psikolojisi,* Ank., 2011, s.39-62.

akıl hastası kişilerin şiddet eylemleri için bir risk oluşturmadığı; veya en kötüsünden, aralarında ilişkinin çok zayıf bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu nedenle, akıl hastalığı geçmişi olan bir kişinin ilerde saldırgan olup olmayacağını tahmin etmek üzere geçmişte işlediği şiddet eylemi ile akıl hastalığı arasında bir ilişkisi olup olmadığına bakılmalıdır.

(6) Psikopatlık: Geçmişinde şiddet yoğunlaşmasına tanık olunan psikopat kişilerin mükerrir şiddet suçlusu olma riski oldukça fazladır. Psikopat suçlunun yaşamında tanık olduğu toplumsal tepki, işlediği suçun sosyal, kişisel ve ailevi sonuçları, çekilen hürriyeti bağlayıcı ceza ve sonrasındaki sosyal tecrit gibi ikincil faktörler, onun anormal kişiliği daha da anormal yapmaktadır.

(7) Okuldaki uyumsuzluklar: Kişinin ilk/orta öğretimdeki (a) Akademik yeteneksizliği ve başarısızlığı (b) Sınıftaki davranışı ve okuldaki genel uyumsuzluğu şiddet eylemleri için artan derecede bir risk oluşturabilmektedir. Bu iki faktörü özellikle okul döneminde tam olarak değerlendirmek zor görülmekte ise de, ilerdeki şiddet eylemleri için güçlü bir ilişkiye işaret ettikleri bilinmelidir.

(8) Kişilik bozuklukları: Kişilik bozuklukları şiddet açısından artan derecede bir riske işaret etmektedir. Bu durum özellikle anti-sosyal kişilik bozukluğu (psikopatlık) ve sınırdaki kişilik bozuklukları için geçerlidir.

(9) Hükümlünün önceki suçundan salıverilme sonrası başarısızlığı: Daha önce işlediği bir suçtan şartla salıverilen hükümlünün başarısızlığı, özellikle sergilediği şiddet eylemleri, bu kez de yeni bir suçtan cezaevinde bulunan hükümlünün salıverilmesi sonrası başarısız olacağını gösteren güvenilir bir faktördür.

(10) Ebeveynden ayrılık: Dengeli bir yaşam ve okuldaki uyuma ilişkili olarak, on beş yaş öncesi ebeveyninden ayrılmış bulunan suçlular genelde şiddet eylemleri için artan bir risk oluşturmaktadırlar. Bu durum yalnızca ölüm dışı nedenlerle ebeveyninden soyutlanmış kişiler için geçerli görülmektedir.

II. Evre: Klinik/Mevcut Değişkenler

(11) İç görü: Bu faktör kişinin kendi akıl hastalığına ait iç görüsüdür. Bu faktör daha genel bir anlatımla, suçlunun işlediği suçtan so-

rumluluğu kabul etmesine ve ne ölçüde suçlu davranışının ciddiyetini takdir etmesine ilişkin bulunmaktadır.Bu nedenle, işlediği bir suçtan dolayı suçu, toplumda /ceza adaleti sisteminde/davranışın diğer dış nedenlerinde arama yaklaşımı önemlidir.

(12) Düşünceler: Suçlunun taşımakta olduğu düşüncelerin toplumsal veya toplum karşıtı olup olmadığı belirlenmelidir. Suçlunun ne ölçüde düşmanca, empulsif, tutarsız, sorumsuz, saldırgan v.s. olduğuna dikkat edilmelidir. Burada sözü edilen *"şiddet eylemine özgü risk"* olduğundan suçlunun önceki şiddet eylemi hakkındaki düşüncelerini saptamak önemlidir. Suçlu kişi üzüntü ve nedamet duymakta mıdır? Veya eylemlerini küçümsemekte, şiddet ve niteliğini yadsımakta mıdır?

(13) Semptomlar: İstisnai bir görüntü sergileyen şiddet veya saldırgan davranışlara ait semptomlara değinilmektedir: Suçlu özellikle dehşet saçan bir davranış sergiledi mi? Suçlunun beslediği şiddete yönelik fantezileri var mı? Suçlunun sergilediği şiddetin herhangi bir şekilde bazı algısal veya muhakeme yetersizliğine ilişkisi var mıdır?

(14) Duygusal denge: Duygusal dengesizlik, şiddet olgusu için klinik risk faktörü olarak görülmektedir. Bu nedenle, suçlunun ne ölçüde duygusal denge sergilediği veya güven içinde olduğunu değerlendirmek önemlidir. Ek olarak, suçlunun geçmişindeki şiddet eylemine ilişkin risk faktörlerinin önemini göz önüne alarak, kişinin duygusal dengesizliğinin önceki şiddet gösterisine ilişkin olup olmadığı ciddi bir şekilde değerlendirilmelidir**.**

(15) İyileşmeye yatkınlığı: Bu faktör suçlu kişinin geçmişte ve şimdi- ki iyileştirme girişimlerine ne derece yanıt verdiğine ilişkin bulunmaktadır. Bu bağlamda, hükümlünün risk faktörlerinden (örneğin uyuşturucu madde/ilaç suiistimali, beslediği düşüncelerden) kaynaklanan sorunları halletmek için cezaevlerinde yürütülen programlara katılma / kullanma yeteneği dikkatlice değerlendirilmelidir.

III. Evre: Risk/Gelecekteki Değişkenler

(16) Geçerli plan/programlar: Geçmişte şiddet eylemi sergilemiş bir suçlunun yaşamında hiçbir şeyin değişmemiş olması halinde gelecekte benzer eylemleri sergilememesi için hiçbir neden yoktur. Salıverilen hükümlülerin özel gereksinmelerine (madde suiistimali, duygusal dengesizlik v.s.) uyarlı programlarla risk faktörleri etkisi

azaltılırken, maddi/manevi destek sistemleri artırılmalıdır. Aksi takdirde mükerrir suçluluk kaçınılmaz olmaktadır. Nitekim, 4616 sayılı af kanunu ile salıverilen şiddet suçlularından bazıları yeniden şiddet suçları işlemişlerdir.[14]

(17) Temas imkanı: Yukarda ki 16'ıncı faktördeki bilgiyi takiben, salıverilen suçlunun şiddete yönelme riski, kendisini riske sokacak veya uyuşturucu maddeyi sağlayacak kişilerle teması ölçüsünde artacaktır: Suçlunun olası mağdurlar, silahlar, birlikte suç işleyeceği kişilerle teması olabilecek mi? Suçlunun yeniden uyuşturucu madde/ ilaç suiistimal etme riski var mı? Suçlunun suiistimali kontrol konusundaki düşünce ve planları var mı?

(18) Destek: Suçluların şiddete yönelme riskini azaltmasında yardımcı olacak bir destek sisteminin varlığı oldukça önemlidir. Destek sistemi bir eş, aile ve dürüst arkadaşları kapsamakta ise de, yalnız onlarla da sınırlı olmayıp; gerektiğinde profesyonel destek sağlanabilmelidir.

(19) Duyarlı olabilme: Suçlu kendisine sunulan programlara, verilen destek veya yardıma *ilgisiz* kaldığında dünyadaki tüm plan ve destek sistemleri kendisi için yetersizlik ifade edecektir. Cezaların infazı sırasında hükümlülerin davranışlarını değiştirmeye istekli olması ve programlardan yararlanması gerekmektedir-*işbirliği*. Programların gerçekçi olmaması veya hükümlünün isteksiz olması halinde risk faktörlerinin devreye gireceğine kuşku duyulmamalıdır.

(20) Stres: Bu faktör, saldırgan kişide var olan şiddet eylemi riskini artırmaktadır. Bazı stres faktörlerini (örneğin iş, ihtiyaç duyulan hizmetlerin varlığı) tahmin etmek nispeten kolay ise de, diğerlerini (örneğin destek sağlayan bir kişinin ölümü) tahmin etmek zor veya imkansız görülmektedir. Yalnız, stres ve şiddet arasındaki ilişki kadar

---

[14] Eylül 2003 tarihi itibariyle yeniden suç işleyen 1794 kişinin seçilmiş suçlara göre dağılımı

Suç türü	%
Hırsızlık	28.9
Müessir fiil	10.4
Gasp	5.2
6136 Ateşli Si.	3.3
Uyuşturucu md.	3.3
Tehdit	2.9
Adam öldürme	1.9
Nası Izrar	1.7
Irza geçme	1.5

suçlunun yaşamındaki olası stres faktörlerine ait incelemeler suçlunun cezaevinden salıverilme sonrası şiddet riski oluşturmasını belirlemede yardımcı olabilecektir.

İşte *TKR-20* değişkenler serisi ile edinilen bilgi psiko-metrik bir ölçümleme vasıtası olmak yerine tehlike ve şiddete ilişkin güvenilir nitelikte bir tahmine rehberlik yapmaktadır. Bu nedenle, bu tahmin işleminde yapılan toplama işlemi, bir puanlama saptamak yerine belli bir hükümlüye özgü değişkenlerin ne ölçüde yoğunluk sergilediğini belirlemektir.*Bu süreçte,tüm değişkenlerin her suçlu için aynı derece de önemli olmadığı bilinmelidir*: Okuldaki uyumsuzluk veya ebevey- ninden ayrılmışlık bazı suçlularda özellikle yararlı bilgi sağlarken, diğerlerinde bu bilgi suçlunun geneldeki duygusal ve davranış sorunlarını anlama da yararlı olabilir. Aşağıda tarihsel (T), klinik (K) ve risk(R) değişkenlerini içeren tabloya yer verilmiştir.

Tablo 38. TKR-20 Değişkenler Dizini

Tarihsel	Klinik	Risk
T1-Önceki Şiddet	K1- İç görü	R1-Geçerlilik
T2-İlk suç yaşı		
T3-İlişkideki denge	K2-Düşünceler	R2-Temas
T4-İşteki denge		
T5-Alkol veya uyuşturucu	K3.Semptomlar	R3-Destek
T6-Akıl hastalığı		
T7-Psikopatlık	K4-Dengeli	R4-Uyum
T8-Erken uyumsuzluk		
T9-Kişilik bozukluğu		
T10-Önceki tahliyede başarısızlık	K5-Tretmana Yatkınlık	R5-Stres
Geçmiş	Şimdi	Gelecek
I.Evre	II.Evre	III.Evre

Bu tablodaki değişkenlere göre, cinsel sapıkların tehlikelilik derecesini saptamak şimdilik mümkün olmadığında, *şarklılaşan* bir kurum olan (bu kurumdan yararlanmayan hükümlü var mı?) *"koşullu salıverilme"* ye daha özenli eğilerek, bunların olabildiğince şartlı salıverilmeden yararlandırılmaması ötesinde CGTİK 108/3 maddesine cinsel suçluların özel tekerrür durumunda hükümlünün koşulu salıverilemeyeceği hükmünün eklenmesi yolu seçilmelidir. Önemli olan sapık kişilerin olabildiğince kontrol rejimine tabi tutulmasıdır.

Araştırma Bulguları

Tasarının genel gerekçesine bakıldığında ülkemize özgü bilimsel araştırma verilerinden yoksun olarak yalnızca normatif referanslar ile "*5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ….yaklaşık altı yıllık uygulamasında, cinsel suçlarla ilgili bir takım sorunların ortaya çıktığı tespit edilmiştir.*" önermesi ile yetinilmiştir. Cinsel suçlulardan sapıkların toplum güvenliği açısından oluşturduğu risk karşısında bu riskin boyutunu sergilemek üzere en azından yıllar itibariyle işlenen cinsel suçluların seyri / karanlıkta kalan suçlar/faili meçhul olanlar, seri suçlular, cinsel suçlulardan mükerrir ve itiyadi olanların oranları, mükerrir olmaları altında yatan faktörlerin tespit ve analizi, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce 2006 yılında yayınlanan "*Cinsel Suç Programı*"nın (yanlış isimlendirme olup, *Cinsel Suçluların İyileştirmesi Programı*" olmalı idi) ne derece uygulanmakta olduğu araştırılabilirdi.. Tasarı öncesi anılan genel müdürlükten bilgi istenilmediği Genel Müdürle yaptığım görüşmede belirtildi (25/02/2011 günü Genel Müdürle yapılan telefon görüşmesi). İşte ulusal boyutta veri saptaması yapılmadan yabancı ülke örneklerine (yalnızca İsveç'e) dayanılarak getirilen, insan hakları boyutundan (insanlık onuru), tretman programlarının hükümlünün rızasına dayalı olması ilkesinden, ceza adaleti sistemindeki ajanların psikolojik-psikiyatrik bilgilerden yoksun olması karşısında *de facto* bir varlık gösteremeyecektir. Tasarıda ön görülen kimyasal hadımlık dışında "maddeler gerekçesinde İsveç'e referansla belirilen tretman türlerinin ülkemizde de uygulanmasına engel bir durum gözükmemektedir. Cinsel suçlular bakımından önemli bir sorunda "*adli hata*"(*miscarriage of justice*) olasılığı yanında halkın linçinden[15] kurtulan sanıkların cezaevinde linç edilmesinin neredeyse olağanlaşmış olmasıdır. Yıllardır süregelen bu dramın önüne geçilememiştir. Öte yandan, kapasite üstü cezaevi nüfusu (120.000 civarında) yukarda sözü edilen tretman modalitelerinin uygulanmasına da elvermemektedir.

---

15 "*Tecavüzcü sanıp akıl hastasını linç ettirler*" Hastane yerine konduğu cezaevinde her soruya "*evet*" diyen Özçelik'in "*tecavüzcü müsün*" sorusuna da "*evet*" deyince öldürüldüğü öne sürüldü. *Sabah* (29/09/2007), s.17; "*Tecavüz zanlısı gence cezaevinde 15 gün tecavüz*" *Radikal* (27/04/2007), s.4; "*Tecavüzcü damgası yiyen genç: Saçım yüzünden tutuklandım.* Beni beş kişiyle beraber teşhise çıkardılar. Zaten diğerleri balici tiplerdi. Kadın *ise ifadesinde şahsın bakımlı ve uzun saçlı bir tip olduğunu söylemiş.*"*Sabah* (06/04/2007) s.3; yanlış teşhis için bkz. M.T. Yücel. *Adalet Psikolojisi*, Ank., 2011.

2008 yılında cinsel dokunulmazlık suçlarından karara bağlanan davalardan %5.5'i 2004 yılı ve öncesi, %4.4'ü 2005, %11.2'si 2006, %37,1'i 2007 ve % 37.1'i ise 2008 yılında açılmış olup; bunların suç türü itibariyle dağılımına aşağıda tabloda yer verilmiştir. Yalnız bu sürelere ilk derece mahkemesine ait olup, Yargıtay Başsavcılığı ve Dairelerde geçen süreler de eklenmelidir. Beş yılı ve ötesi süren yargılama dilimde kalanların oranı hiçte küçümsenmeyecek ölçüdedir. Güncel bir konu olarak 26 kişinin cinsel istismarına maruz kalan N.Ç'nın Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki davası ilk derece mahkemesinde tam dokuz yıl sürmüş ve verilen karar niteliği itibariyle Adalet Psikolojisi bilgilerinden yoksun bir karar olarak adli tarihimize geçmiş bulunmaktadır.[16]

Cinsel suçlular açısından ülkemizde veri eksikliğinden söz edilemeyecektir. Adalet İstatistiklerinin oluşturulması, niteliği ve internet ortamına açılmasında, Dünya'ya öncülük eden ülkemizdeki verilere bakıldığında görülen tablo aşağıda sergilenmektedir.

İstatistik Veriler

Cinsel suçlardan davanın açılış yılına göre karara bağlanan davalar (2008)

TCK. Md.	Toplam	2004 ve Öncesi	2005	2006	2007	2008	Cinsel Suç Türü
102-105	15366	852	680	1727	5696	6411	Cinsel dokunulmazlık suçları
102	3517	271	151	434	1210	1451	Cinsel saldırı
103	3437	179	168	389	1269	1432	Çocukların cinsel istismarı
104	824	67	48	92	283	334	Reşit olmayanla cinsel ilişki
105	7588	335	313	812	2934	3194	Cinsel taciz

Karara bağlanan davaların %5.5'nin beş yıl ve öncesi açılan davalara ait olduğu, bu süreye temyiz evresinde geçen süreninde eklendiği düşünüldüğünde mağdurlar açısından yaşanılan travmanın boyutu her türlü tasvirin ötesindedir.

---

16 Bkz. I. Özgentürk. "İyi Hal İndirimi" *Cumhuriyet* (27/02/2011) s.9; "*N.Ç. her gece, daha çocuğum yapmayın diye çığlık atıyordu.*" *Haber Türk* (27/02/2011) s.19.

Karar bağlanan davalarda mağdur/müştekinin cinsiyetine göre dağılımı (2008)

TCK Md.	Toplam	Mağdur Toplamı	Erkek	Kadın	Tüzel	Cinsel Suç Türü
102-105	15366	19655	6757	12766	132	Cinsel dokunulmazlık suçları
102	3517	4905	2039	2786	80	Cinsel saldırı
103	3437	4794	2007	2760	27	Çocukların cinsel istismarı
104	824	1315	490	822	3	Reşit olmayanla cinsel ilişki
105	6588	8641	2221	6398	22	Cinsel taciz

Mağdurların dağılımı bakımından % 34 erkek olurken, kadınların oranı % 65' dir. Bu oran cinsel saldırı suçları ile çocukların cinsel istismarında birbirine yaklaşık, reşit olmayanla cinsel ilişki ile cinsel taciz olaylarında kız/kadın mağdurların oranı sırasıyla % 63 ve % 74'ü bulmaktadır.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda 2009 yılında Cumhuriyet Savcılıklarındaki kararların dağılımını içeren aşağıdaki tablo da oldukça ilginç bir görüntü sergilemekte; kararların % 33.8'inde (22.159) *kovuşturmaya yer olmadığı* görülmektedir.

C. Savcılıklarınca Verilen Kararların Dağılımı (2009)		
Kavuşturmaya yer olmadığı	Kamu Davası	Diğer
22 159 (%33.8)	31 437 (47.9)	12 009 (18.3)

İstatistik verilerin belgelediği diğer bir gerçekte açılan kamu davalarındaki beraat oranının yüksekliğidir(%19.5). Oldukça yüksek olan beraat oranı karşısında sanıkların maruz kalacağı linç girişimleri, toplumsal etiketleme ve tutuklanma halinde cezaevinde öldürülme riski ciddi sorunların yumağına işaret etmektedir.

Ceza Mahkemeleri Kararları (2009)		
Mahkumiyet	Beraat	Diğer
9 492 (% 33.4)	5537(%19.5)	13 393(%47.1)

Yıllar itibariyle cezaevlerine gören cinsel hükümlüler yaş/medeni/af, erteleme'den yararlanma ile mükerrir durumlarına göre dağılımına aşağıda yer verilmiştir:

1) Yaş gruplarına göre

				12-14		15-17		18-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65+	
Yıl	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**
2006	886	879	7	8	-	51	1	285	-	271	1	157	3	68	2	28	-	11	–
2007	872	862	10	4	-	63	-	270	1	271	3	153	3	61	2	33	1	7	0
2008	986	970	16	12	0	66	0	255	4	296	3	182	3	103	5	42	1	14	-

Yaş grupları bakımından yoğunluğun 18-24 yaş grubunda başlayıp, 25-34 yaş grubunda devam ettiği görülmektedir.

2) Medeni durumuna göre dağılımı

				Hiç evlenmedi		Evli		Eşi öldü		Boşandı	
Yıl	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**
2006	886	879	7	405	1	419	4	7	-	48	2
2007	872	862	10	399	3	409	6	6	-	48	1
2008	986	970	16	432	2	473	10	6	-	59	4

Uzun zaman dilimini kapsayan araştırmalarda, evlilik ile suçluluk arasında nedensel bir bağ ortaya konamamıştır. Yıllar itibariyle cezaevine giren hükümlü erkeklerin medeni haline göre oransal dağılımında; evli erkeklerin Türkiye genelindeki orandan yüksek olması da anılan bağın olmadığını vurgulamaktadır. Ancak şu da bir gerçektir ki, ailenin olumlu yanı hiç bir şekilde göz ardı edilemez. Nitekim, cezaevine giren boşanmış erkek oranının Türkiye genelinin 4-5 katı olması da bu gerçeği açıkça gözler önüne sermektedir. Evlilik kurumu kendiliğinden suçlu yaşam biçimini değiştirici nitelikte değildir. Yalnız, evliliği sürdürebilme yeteneğinin suçtan uzak kalmayı da sonuçlandırabileceği göz ardı edilmemelidir.

Yukarıdaki veriler Savcılıklara intikal eden cinsel suç olaylarının ceza adaleti sisteminde buharlaştığına/eridğine[17] tanık olunmakta açılan kamu davalarında mahkumiyet oranının % 30'lar civarında kaldığı; hapis cezasına hükümlü olanlar oranının ise % 2.8 olduğu görülmektedir. Mahkeme sürecindeki buharlaşmanın çok önemli etmeni kanıt sistemi ve değerlendirilmesi konusunda yeterli bilincin oluşmaması(bu konunun başlı başına bir ders olarak hukuk eğitimi programlarında

[17] Ceza adaleti sisteminde vuku bulan genelde buharlaşma olgusu ve eğrisi için Bkz. M.T.Yücel, *Kriminoloji,* Ank., 2008.

yer almadığı), halkın bu konuda duyarlı olmamasıdır. Örneğin ırzına geçilen bir kızın aklanması için banyo yaptırılarak kanıtın yok edildiğine tanık olunmaktadır.

3) Mükerrir/af/erteleme durumlarına göre dağılımı

				TCK Md. 58 uygulaması				Aftan yararlanma				Erteleme			
				Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
Yıl	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**
2006	886	879	7	5	-	874	7	1	-	878	7	-	-	879	7
2007	872	862	10	-	-	862	10	-	-	862	10	-	-	862	10
2008	986	970	16	-	-	970	16	-	-	970	16	-	-	970	16

2010 yılı verilerine göre TCK 102-105. maddelerinden hükümlü olan suçlu sayısı 1120 olup, bunlardan 21'i hakkında TCK 58. maddesi uygulanmıştır. Önemli olan 21 suçlu dosyası üzerinde inceleme yapılarak bunlara özgü kriminojenik etmenlerin saptanması için özel bir proje geliştirilmelidir.

Zorla evliliğin suç olması konusunda, yine ülkemize özgü veri analizleri ve değerlendirilmesine gerekçede tanık olunmamaktadır. Bu konudaki yayın ve incelemelerin kayda değer olduğunu belirtmek isterim. Bu konuya kültürel boyutta bilişsel davranışta bir değişim yaratmak üzere bir eylem planı saptamak yerine en kolay olan suç yaratmaya gidilmesi hukuk sosyolojisi verileriyle tutarlılık göstermemektedir. Bu eylem planı çerçevesinde okullarda bu konuya duyarlık sağlamak üzere bilinçlendirme girişimleri yaygınlaştırılmalı; kitle iletişim kanallarıyla vurgulanmalı; dizilerde ele alınmalı; zoraki evlilik konusunda şiddete maruz kalanlar için bir telefon battı kurulmalıdır. Önemli olan bu girişimler sonucu, sorun çıkmadan onu saptayabilmektir. Güven ortamı sağlandığında da zoraki evlilik tehditlerine maruz kalanlar çok geç olmadan durumun bilinmesi için harekete geçebileceklerdir. Tasarıdaki cezai yaklaşımın zamanla pedagojik amaca hizmet edeceği düşünülürse de, bu konuda açılacak kamu davasının geçmişte zina/çocuk düşürme örneklerinde olduğu gibi minimal ölçüde olabileceği; ve fakat can kayıplarına sebebiyet vereceği unutulmamalıdır.

Sonuç

Eskiden kılıcın keskinliği hedefe isabet için yeterli idi; Prof. Rudolf von Jhering'ce 120 yıl önce dile getirilen bu saptama bugün için güncelliğini koruyamadığından ince hukuk tekniği bugün için yeterli gelmemektedir. Şimdilerde anlamlı hukuk sosyolojisi ve hukuk tarihi,[18] anlamlı hukuk tekniğinin ön koşulu olmuştur.

Belli bir yasanın etkili olmamasının nedenleri arasında;

- Sosyal yaşam ve alanları örneğimizde cinsel suçluların profili hakkında bölük pörçük bilgi sahibi olmaktır. Bu durum, adli kararlardaki isabetsizliğin olgusal belirsizlikten kaynaklanması gibidir.
- Yasa koyucu tarafından kabul edilen olguların gerçek olgulardan farklı olabileceği hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Yasaları etkisiz yapan bu türden uyumsuzluklar, gözlemlerdeki hatalar veya yasa koyucunun elde ettiği bilginin seçiminden kaynaklanabilmektedir. Kuşkusuz, olgusal saptamadaki hatalar hiçte istenilen türden değildir.[19] Kuşkusuz, uygulamada, bu kusurlar dışlanamaz.

Bu düşünceler ışığında söz konusu Tasarı'nın (2010-2011 yıllarında) oluşturulması sürecinde yapılan tartışmaların niteliği düşündürücü gelmekte;[20] tasarının sosyo-kültürel koşullar(zoraki evliliğin suç olması) ile cezaevi ortamının (cinsel dürtülerin azaltılması ve sorumluluk duygusunun aşılanması) tretman açısından yeterli düzeyde olmaması nedeniyle gerçekçilik/tutarlılık boyutundan yoksun olduğu be-

---

18 Council of Europe, *Principles and Mehtods of Preparing Legal Rules*, Strasbourg, 1983; Özgün bir çalışma olarak bk. B.Yediyıldız, *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi -Bir Sosyal Tarih İncelemesi,* Türk Tarih Kurumu, Ank., 2003.

19 M. Kaşıkçı, "Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Üzerine Düşünceler" Yargıtay Dergisi C.26, S.3 (Temmuz 2000) s.292-301: 4753 sayılı *Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu* bağlamında kurulu üç komisyonla birlikte çalışan ve Türkiye'nin son toprak hâkimi olarak görev yapan birisi olarak komisyon mensuplarının *"sizin tapunuz yok, zilyetlikle de bir şey sağlanmaz, bu yeri biz kapsamımıza alalımda seni tapu ile sahiplendirelim"* diyerek, komisyonda çalışan bilirkişi ve ihtiyar heyetinin halen kullandıkları arazilere bile el koyulduğu hatırımızdadır...tüm belirtmelikleri bir arada çoğu okuma yazma bilmeyen mahalli bilirkişiler, muhtar ve ihtiyar heyetine imzalatılır idi.

20 Bkz. T. Ansay, "İyi Kanun-Kötü Kanun" *Güncel Hukuk,* Ocak 2011/1-85, s.10-11.

lirtilebilir. Cinsel suçluların tretmanı açısından şimdiye kadar ampirik bir çalışma yapılarak ülkemizdeki cinsel suçluların profili bilinmeden, nedenleri saptanmadan farazi bir tedavi yöntemini ceza olarak ön görmek penolojik ilkeye (rızaya dayalı tretman) ters olduğu gibi bunun uygulama olanağı hakkında farazi düşünceler ötesine gidilmeyerek, "istim arkadan gelir düşüncesine kapılmak" gerçekçilikle bağdaşmayacaktır.

KAYNAKLAR

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi

Beckar, J.V. ve Murphy, W.D. "What we know and do not know about treating sex offenders" *Psychology, Public Policy and Law,* 4(1998) s.116-.

Fener, J.V., *Sex Offenders: Management, Treatment and Biblografy,* 2008.

Kızmaz, Z., *Cezaevi Müdavimleri: İnatçı Suçlular* Orion Yayınevi, Ank., 2006.

Swedish Criminal Law

Yücel, M.T., *Hukuk Felsefesi,* Başkent Klişe Matbaası Ank., 2005.

Yücel, M.T., *Hukuk Sosyolojisi,* Ank., 2008.

Yücel, M.T., *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ank., 2007.

Yücel, M.T., *Kriminoloji-Suç ve Ceza*, Adalet Bakanlığı Güçlendirme Vakfı, Ank., 1986.

Yücel, M.T., *Yeni Türk Ceza Siyaseti,* İmge Kitabevi, Ank., 2011.